№ 3. 1920 M. **MEDICINA** LIEPOS MĖNUO

LAIKRAŠTIS, PASKIRTAS MEDICINOS TEORIJOS IR PRAKTIKOS REIKALAMS

Iš Psichiatrinės Ligoninės Tauragėje.

Karo laiko psichiatrijos apžvalga.

D-ro J. Blažio.

Šio straipsnio uždavinys duoti trumpą, apžvalgą psichiartijos pažangos ir darbuotės karo laiku. Didysis karas, negalėdams neatsiliepti į žmonių nervų (plačia prasme) sveikatą, pastatė visokių klausimų ir naujais prityrimais suteikė medžiagos arba net galios tiems klausimams išspręsti. Todel aišku, kad pažanga ps. moksle karo metu žymia dalim maitinosi karo medžiaga, ir kalbant apie tąją pažangą, reikia apsistot taip pat ties specialingai karo iškeltomis psichiatrinėmis problemomis.

Šiaip karo metas nebuvo patogus ramiam mokslo darbui. Jauni gydytojai tapo pašaukti į kariuomenę, o pasilikę senieji buvo užkrauti eilinio darbo. Naujų veikalų pasirodė nedaug. Bet, mūsų aplinkybėmis, ir tojo nedaugelio veikalų sunku arba visai negalima gauti. Rašydams šitą straipsnį, turiu rankose toli neadekvatinį temos platumui raštų skaičių; bent kiek padeda man trumpos apžvalgos iš The medical Annual 1919, iš kurių kai kuriuos pranešimus paėmiau ištisai. Tiktai laikydams galvoj, jog daug draugų prie esančių sąlygų neturėjo progos nei tiek raštų pažint ir pati tema liečia tokią medicinos šaką, kuri tik savo bendrais pasiekimais ir išvadomis interesuoja nespecialistus, noriu pasiūlyti jų dėmesiui savo apžvalgą.

Nuomonių skirtingumas apie sumišimo (išėjimo iš proto) priežastis pasilieka, kaip senovėj. Berods, mažiau rodoma į paveldėjimą ir daugiau į toksininių veiksnių veikimo smegenims ir nervų sistemai. Daugelis autorių svarbiausiu dalyku laiko vidurinės sekrecijos organų suirimą, o kiti mano, jog pats tasai suirimas esąs tik emocijų ar kitų psichinių įtakų padarinys (Jung).

Įsidomėtinai svarsto proto ligų priežastis savo paskaitoje Manchestero universite 1918 III. 25. Londono psichiatras Hart'as. Jisai nurodo, jog kiekvienu atsitikimu

priežastis susideda iš eilės fizinių ir psichinių momentų tik jų relatinga svarba įvairiuose ligų tipuose skiriasi labai daug. Dažnai „fiziologinės ir psichinės priežastytaip painiai sumegztos, jog jų išnarpliojimas yra sunkiausias uždavinys... Vis labiau ir labiau aiškėja, jog vadinamuosiuose neurozuose psichiniai faktoriai priežasčių eilėje sudaro svarbiausią elementą, o psichozuose kaik tik psichiniai veiksniai vaidina paprastai menkesnį vaidmenį. Konstatuojami simptomai gali kilti nuo organizmo konstitucijos, nuo smegenų ir kitų organų santvarkos, nuo psichinių disturbacijų, nuo šitų organų disturbacijų kūno reiškinių, nuo kūno stovio psichinių reiškinių. Daugely atsitikimų tinkamai įkainoti kiekvieną šitų priežasčių tiesiog negalima". Bet nustatymas kiek galint tikresnio etiologijos tipo yra svarbiausias dalykas, nes nurodo kelią gydymui, kuris turi eiti ar fiziologinės ar psichinės terapijos keliais. Psichinė terapija tik dabar darosi tinkamos vietos. Jos uždavinys—atidengti ligonio vidurines kovojančias ir sujudinančias pajėgas ir toliau jas taip sutvarkyti, kad padėtum ligoniui atrasti pamestą vidurinę pusiausvarą. Dažniausiai tenka vartot fiziologinę ir psichinę terapiją drauge.

Įsviesti daugiau šviesos į tamsias mokslo vietas stengias patologai. John'as Turner'is mikroskopinio karakterio tyrinėjime Rolando srities sveikųjų ir bepročių priėjo prie išvados, jog įvairumai smegenų cortex'o ir jo įvairių laminarum ploties pareina nuo įgimtinių faktorių, kurių atsimainymas bepročiui ir senatvėje visai nežymus. Iš kitos pusės, jis žiūri į padidintą proporciją Betz'o narvelių nesubrendusio arba ydingai išaugusio tipo, kaipo suristą su proto suirimais. Šitie narveliai maždaug sudaro smegenų atsparumo indeksą: smegenys su dideliu jų nuošimčiu turi daugiau šansų svirti. Tyrinėjant 50 smegenų iš vienos psichiatrinės ligoninės ir tiek pat iš vienos somatinės ligoninės, rasta smegenyse sirgusių dementia praecox nurodyto tipo Betz'o narvelių daugiausia. Tokių narvelių randa taip pat sergantiesiems idiotybe, imbecilitu ir nuomaru.

Turner'io radimai kai del smegenų cortex'o ploties esutinka su Taft'o gaviniais, kuris tvirtina, jog prie dementia praecox ir dar žymiau prie dementia senilis randama relatinga stoka pilkos ir baltos medžiagos.

Sano paskelbė tyrinėjimą smegenų vieno silpnapročio, kuris kalbėjo tik keletą žodžių ir buvo kurčias. Šitas silpnaprotis nuo 15 metų buvo atgabentas į psichiatrinę

ligoninę, kur išbuvo keletą dešimtų metų—lig mirties. Jis parodė nepaprastų gabumų ir originalumą rankų darbe: išpiaustymų iš medžio įvairių mistinių modelių, žmonių spastų, kad apsaugoti savo turtus, ir tt. Sano rado, kad, kitoms smegenų dalims esant blogai išlavintoms, lobus occipitalis ir corpus callosum buvo išlavinti nepaprastai gerai, ir riša šitą išlavinimą su artistiniais gabumais.

Mott'as, tyrinėdamas pautus sergančiųjų dementia praecox, rado daugumoj atsitikimų regresingąją atrofiją Moterims prie šito psichozo rasta degeneratinių permainų dėtyse (ovaria). Prie dementia praccox Abderhalden'o reakcija mažiausia pusėje atsitikimų išeina teigiama lytinėms gilėms, rodo, jog destrukcija šitose gilėse yra svarbus ligos veiksnys.

Daug galima laukti iš 1918 IV, 11. Münchene Kraepelin'ui vadovaujant įsteigto Deutsche Forschungsanstalt für Psychiatrie. Tarp vedėjų skyrių yra Nissl'is. Plaut'as Spielmeyer'is ir kit.

Dabar pereisime prie atskirų psichozų apžvalgos.

Gimusiais silpnapročiais daug domisi Amerikoje. Darbuotojų tarpe yra pasižymėjęs Healy's iš Chicago. Jo tyrinėjimai jaunuolių nusižengimų turėjo didelės įtakos. Siūloma laikyti silpnapročius tam tikrose įstaigose arba kolonijose, nes ryšys tarp silpno proto ir negerų palinkimų jau tvirtai nustatytas. Išskaitoma, jog toks silpnapročių išskyrimas atsieitų visuomenei mažiau, negu kenčiant jų nesuvaržytos laisvės vaisius.

Cornell'is siūlo, tyrinėjant trumpaprotį vaiką, imti pagrindui Binet'o Simon'o tyrimo sistemą, bet prisilaikyt individualizacijos. Traktavimo uždavinys: „gydyt, auklėt ir socialingai pritaikint".

Macready's nurodo svarbą mokslinės dietos ydingiems (defektingiems) vaikams sąryšy su gyvenimu atviram ore; pataria taip pat davinėt ekstraktų vidurinės sekrecijos gilių.

Daugiausia, palyginti, pacientų į psichiatrines ligonines duoda dementia praecox (apie 30%). Amerikoje laikoma ligoninėse 130,000 šitokios rūšies ligonių, kasmet priiminėjama 15000. Pradėjęs eit Amerikoje laikraštis, pavestas specialingai tyrinėt dementia praecox, sako jog „d. p. dalykas yra didžiausias, tamsiausias ir liūdniausias valstybinės medicinos klausimas".

Nepažysta dar tikrai šitos ligos, nėra ir tikros terapijos. Išida siūlo daryti pakartojamas injekcijas normingo druskos skiedinio—sykiui apie 500,0. Jo ir kitų autorių

paskelbti gan geri į vykiai (rezultatai). Robinson'as darė lumbarines punkcijas katatoniško stuporo metu.

Jung'as mano, jog dementia praecox kylanti del grynai psichinių priežasčių. Žmogus, negalėdams prisitaikinti prie realingojo pasaulio, gyvenąs savo paties sukurtam pasauly; jis gryžtąs prie išgyvento žmonijos laipsnio—iš to kyląs ligonių nešvarumas etc, atavistiniai reiškiniai. Gydymas turįs būti psichinis.

Psichoanalit'nį metodą buvo bandoma pritaikinti ir prie cyclophrenijų. Dr. Clark'as praneša apie gerus įvykius. Nurodoma taip pat į svarbą ramaus gyvenimo, igienos reikalavimų vykdymo ir laikymo tam tikrose sanatorijose. Stoddart'as pastebi, jog daug cyclophreninkų būt likę sveiki, jei būtų turėję daugiau lėšų ir tinkamai jas išnaudoję. Paveldėjimo veiksnys kalbamosios rūšies ligose laikomas svarbiu.

Paranoia taip pat bandoma gydyti psichoanalizės pagrindu, ir kai kurie Jung'o ir Freud'o šalininkai skelbia gerų įvykių.

Prieš pat karą du amerikiečiu, Svift'as ir Ellis, iš Rockefeller'o Instituto išdirbo naują paralysis progresiva gydymo priemonę—salvarsanizuoto serumo, injekcijomis į nugarkaulio smegenų lataką*). Pirmiausia, į veną daroma paprasta salvarsano ar neosalvarsano injekcija. Laiku nuo 4 lig 24 valandų po to nuo ligonio paimamas kraujas —40,0. Toliau kraujas centrifuguojamas, ir 12,0 serumo praskiedžiami su 18,0 normingo serumo. Sumaišyti serumai kaitinami lig 50% C pusę valandos. Daromą lumbarinė punkcija —duodama išbėgti 40,0 ir daugiau—ir po to į nugarkaulio smegenų lataką daroma prirengto serumo injekcija. Ligonis dedamas į Trendelenburgo poziciją, kad įleistasis skystimas sunkumo jėga lengviau pasiektų smegenis. Aprašytoji procedūra pakartojama sykį per savaitę; iš viso daroma 10 injekcijų.

Kai kurių gydytojų salvarsanizuotas serumas sumaišomas su sterilinių druskos skiediniu arba stačiai su distiliuotu vandeniu.

Manoma kad prirengtam serume yra antibodų (Antikörper, antibodies), kurių atsiranda nuo preliminarinės salvarsano injekcijos.

Veikiai atsirado įvairių metodo modifikacijų. Levaditi's ir kiti pasiūlė daryt injekcijas pagaminto, kaip čai

*) Terminų žiūrėkit J. E l i s o n o „Trumpas zoologijos terminų projektas" 1919-jų m. „Lietuvos Mokykloj", 1 knyg. R e d.

aprašyta, serumo subduralingai, padarius kiaušo trepanaciją. Hammond'as ir Sharp'as daro injekcijas į smegenų skilvelį.

Cotton'as ir Stevenson'as (iš Amerikos) 4 veris metus vartojo šitą metodą ir paskelbė šiuos gavinius. Apskritai imant, salvarsanizuotas serumas išrastas esant labai veikingas. Geriausių įvykių gauta subduralinėmis ir intraventrikularinėmis injekcijomis Serumui, paimtam iš ligonio po to, kaip jam buvo padaryta salvarsano injekcija, pridedama dar 0,25 lig 1 0 mgm. salvarsano normingam druskos skiediny.

Schoroder'is Helveg'as (iš Danų) išranda, jog serumas ligonių, gavusių į veną 0,45—lig 0,6 neosalvarsano, visai neturėjęs aršeniko, ir nutarė tiesiog daryti praskiesto destiliuotam vandeny neosalvarsano injekcijas subduralingai. Dozos buvo nuo 2 5 lig 15,0 mgm. Injekcijos buvo pakartojamos tarpais nuo 2 lig 4 savaičių. Trepanacija buvo daroma in reg. temporale po bendru narkozu. Gauti vaisiai toli nuo gerų, bet autoriai mano, jog, turint galvoje blogą šitos ligos prognozį, tolimesni bandymai, darytini.

Stoddart'as (Mind and its Disorders, L. 1919) Svift'o Ellis'o metodo ir pasiektų įvykių apžvalgoj ivairių modifikacijų prieina skėptingą išvadą. Neigiami gaviniai paskelbti straipsny Bassoe (Med. clinics op. N. A. July, 1919).

Kai del traktavimo toksininių ir infekcinių psichozų, tai nurodoma į svarbą: 1) laikymo ligonio lovoje 2) davinėjimo didelio kiekio skystimo pro burną ar pro rectum, 3) prailgintų maudyklių ir 4) laikui atėjus, vartojimo masažo, pramogų, ir psichozas su ypatingu simtomokompleksu sekęsis išvest iš per mažos arba padidintos gl. pituitarios sekrecijos. Psichozas prie perdidelės sekrecijos pasižymi suirimu galvojimo, nervingumu, isteriniais simptomais, hallucinacijomis, transo stoviais. Vienas ligonis pasveiko nuo ekstrakto pryšakinės dalies gilės. Dažniau būna sekrecijos stoka prieš ar po lyties subrendimo laiko. Pirmuoju atvėju kūno randama: atrichosis, vilko appetitas, suriebėjimais; o psichikos—proto atbukimas ir užturėta psichinė reakcija. Vienas ligonis, maitintas per ištisus metus gilės ekstraktu pasveikoi. Visų dažniausiai trūksta sekrecijos po subrendimo. Tada simptomai labai panašūs į dementia praecox. Ir čion visos gilės ekstraktas duodąs gerų vaisių.

Gal nėra kitos ligos, kurios istorija būtų tokia sena ir įdomi, kaip nuomaro. Iškilus mokslui, apie vidurinės sekrecijos gilių darbuotę, rados spėjimų, kad mirštamoji liga kylanti iš kažkokios šitų gilių disfunkcijos. Buvo

pasiūlyta taip pat infekcinės kilmės ipotezė—bacillus epilepticus. Dabar, įsivyravus psichoanalitiniems tyrimams, atsirado autorių, kurie daug laukia iš šitų potyrių. Čia pasižymi amerikiečio Clark'o darbas. Jis sako, kad nuomaro priežastis organinė, bet psichinis būvis, išaugąs ant ligos pagrindo, pareinąs nuo asmens nusiteikimų. Šitų sielos gyvenimų analizė ir atsakanti psichoterapija galinti pašalinti daug žalingų reiškinių—ir sergant grand mal ir petit mal.

Čia mes jau įėjom į neurozų sritį. Šitai sričiai karas suteikė gausios medžiagos. Kiek teko patirti, visi autoriai sutinka su vienu dalyku, jog karas nebuvęs kokios nors naujos ligos lyties priežastim. Tik padidėjęs nervingų ligonių skaičius, ypač sunkiosiomis neurastenijos ir isterijos lytimis, dažnai su organiniais susirgimais, ydomis, kurios savaime vis delto negalėtų išaiškinti viso ligos paveikslo. Daug medžiagos surinkta Dr. Marr'o knygose Psychoses of the War (L. 1919). Nuo pradžios karo per autorio rankas perėję 18 000 ligonių. Nuovargis, rūpesniai, išstūmimas iš priprasto gyvenimo vėžių, nuolatinis pavojus, baisūs reginiai, kontuzijos, žaizdos ir visokios ligos, rodos, visiems galėtų suardyti psichės sveikatą, jei dauguma nebūtų apdovanoti prisitaikinimo gabumais sunkiausioms apystovoms. Iš neurastenijos priežasties analizės 3000 ms kareivių Marr'as rado, kad priežastys buvo: psichinis pervargimas — 1080, įvairios kontuzijos — 613, patraukų žaizdos — 102, kitos žaizdos — 168, malaria — 81, dizenterija — 103, pilvo tifas — 184, kasimų drugys — 105, dujų įnuodinimas — 134, liekti — inkstų įdegimas, ptomainai, alkoholis ir t.t.

Ryšys tarp organinio ir funkcionalinio labai artimas, ir dažnai abudu veiksniai veikia viena linkme — nervų išrizgimo; tai ypač ryšku, kai esti kontuzijos. Del kontuzijos įtakos pirmiausia pasidaro šokas, kada pažeistasis guli be judėjimo nekalba, negirdi, nejaučia etc., o vėliau — lengvas sumišimas ir psichinių funkcijų suturėjimas. Jeigu dar buvo smegenų sutrenkimas, tad prisideda žymus atminties nusilpimas. Tokių psichoneurozų rasta 1,5% visų karių nervų ligonių.

Daug tyrėjų mano, jog neurozai ir per karą ir šiaipjau kylą iš stokos gabumo prisitaikinti prie žiaurių gyvenimo aplinkybių. Šita stoka gali reikštis daugiausia arba somatinėje sferoje (konverzijos) arba psichinėje sferoje (nerimavimai). Konverzijos koncepcija atsirado iš

moderniniu teorijų apie asmens apsigynimo priemones nuo nepakenčiamų aplinkybių. Kai kuriems žmonėms esanti tokia psichofiziologinė ypatybė, jog nepakenčiama psichinė tensija randanti palengvinimo, būdama perkelta į kūną, tiems ar kitiems kūno organams nuostojant darbuotis (judėjimo, klausos, regėjimo. jausmingumo etc.). Šiaip atsirandą žinomi isteriniai reiškiniai: paralyžiai, kontraktūros, kalbos praradimas ir t.t. Tokios būsenos reikalingos psichoterapijos. — Nerimo stoviai gali iš pradžios eiti su stuporu.. Paskui atsiranda gausios hallucinacijos, pradedant migdytis, ir baisūs kovų sapnai. Tokia padėtis gali tverti metus ir kitus. Patariamas psichologinis gydymas, kuris susideda: 1) iš psichoanalizės, 2) ipnozo ir sugestijos, 3) išaiškinimo ligoniui jo padėties. Reikalingas ir apskritai gydymas.

Dr. Jones'o rašte (Brain, Oct., 1919) einama prieš viešpataujančią tendenciją ypač pabrėžti psichinę karo neurastenijos pusę ir aprašinėjama paskutinioji, kaipo fizinis suirimas su simptomais, paliečiančiais įvairius kūno organus. Į ligą žiūrima, kaip į pavargimą su prastojimu emocinės ir fizinės kontrolės; su tokiu būviu suriša perdidelė stimulacija arba išsekimas vidurinės sekrecijos gilių, ypač suprarenalinių. Nustatytas fiziologinis faktas, jog emocijos, kaip antai baimė, eina pasidauginant cukrui krauje. Paimtas konkretus pavyzdys rado tokį aiškinimą: baimė kylanti iš to, kad aplinkui kas nors pastebėta, kas reikalaus tuojau stiprios raumenų pastangos — kovot ar bėgt; cukrus reikalingas, kaipo malkos raumenims; ir gamta išdirbo fiziologinę priemonę tam reikalui patenkinti. Cukraus daugėja del suprarenalinių gilių, kurios darbuojasi, gaudamos simpatėtinės dirksnių sistemos įtakos (teorija Cannon'o — plačiau žr. Bodily Changes ir Pain, Hunger Fear and Rage, 1918).

Kai del karo įtakos tikriesiems psichozams, tai yra pagrindo manyti, kad karas žymiau ligonių skaičiaus nepadaugino. Atvirkščiai, Angluose per karą sumažėjo registruotų (priimtų į ligonines) ligonių skaičius lygiai vyrų ir moterų. Tai aiškinama tuo, kad daug sumobilizuotų vyrų, jiems susirgus, tapo gabenami į karo žinioje esančias ligonines ir del to nepateko į skelbiamą vadinamose mėlynosiose knygose sąrašą; o sumažėjimas susirgimų moterų tarpe aiškinamas pagėrėjimu per karą moterų padėties: visoms susirado darbo, ir darbas pamokamas buvo geriau negu prieš karą. Beveik visur (Vokiečiuos, Ru-

suos, Anglaos), sumažėjo alkoholinių psichozų skaičius. Bet Prancūzų iš 6000 proto ligonių, Lėpine'o ištirtų, trečdalio artimiausia susirgimo priežastis buvo alkoholizmas (Lėpine. Troubles mentaux de guerre. P. 1917.

Ramiu laiku daugiausia ligonių kareivių amžio duoda dementia praecox.

Kraepelin'u: tarp 15—20 metų—21,7%
„ 20—25 „ —25,5%
„ 25—30 „ —22,8%
„ 30—35 „ —13,0%
„ 35—40 „ — 5%
„ 40—45 „ — 5,3%

Iš 413 ligonių karių Dr. Papst'o (žr. Dementia praecox und Krieg, Psych.-neurol. Wochenschrift N. 51-52, 1918-19) 134 sirgo dementia praecox, taigi 32,4% Metais:

lig	20 m.	buvo	9	ligoniai	— 6,7%
tarp	20—25 „	„	35	„	—26,1%
„	25—30 „	„	28	„	—20,8%
„	30—35 „	„	32	„	—23,8%
„	35—40 „	„	21	„	—15,6%
„	40—45 „	„	9	„	— 6,7%

Panašių skaitmenų pateikia ir kiti tyrinėtojai. Iš to galima išvest, jog karas su savo baisybėmis padaugino skaičių sergančių dementia praecox: išstūmė iš pusiausvaros ir tokius elementus, kurie normingomis apystovomis gal būt pasilikę šiapus dvasios normalumo. Pažymėtinas didelis nuošimtis lyties dementia paranoides: Papstui 95 igoniai, tai yra 23%.

Yra nurodymų, jog karo apystovos ypač kenksmingai veikia prie to psychės palinkimo, kada dvasios gyvenimas eina nelygiai: tai melankolingai prislėgtas, tai maniakalingai nuteiktas (cyclothymia).

Kai del paranojos ir dementia paralytica, tai radau tik apskritų nurodymų, jog karas, kaip apskritai netikusios aplinkybės, galėjo paskubinti ligos iškilimą.

Apie nuomarą yra skirtingų pranešimų. Morr'as rašo, kad negalėjęs nei vienam epilepsijos atsitikime kariams, be epilepsijos nuo galvos žaizdų ir organinių ligų (kaip Jackson'o nuomare), išvesti nuomarą ir karo veiksniu: visiems sekęsi susekti tos ligos atsitikimų dar prieš karą.

Jau cituotam straipsny iš Вѣстн. Красн. Кр. iš 1500 ligonių nuomaras konstatuotas 27 atsitikimuose ir manoma, kad atsiradęs del neigiamų karo apystovų.

Lėpine aprašė ketetą atsitikimų tifozinių psichozų po vakcinacijos prieš tifą.

Nežiūrint karo audros, psichiatrijos mokslas, vis daugiau akumuliuodamas pastebėjimų ir tyrinėjimų, žengė tolyn. Dabar metas ir mūsų kraštui prie šitos pažangos tinkamai prisidėti. Bet dar neturim tinkamos moderninio mokslo reikalavimams psichiatrinės ligoninės. Tokios ligoninės įtaisymas—būtina sąlyga prisidėti mums prie psichiatrijos pažangos.

♡♡
♡

Iš sanitarinės statistikos prieš karą.

V. Kuzmos.

Pirmojo š. m. „Medicinos“ N-io kronikoje patiekta žinių apie gimimų ir mirimų skaičių 1919 m. kai kuriose Lietuvos apskrityse. Iš tų žinių matyt vien tik gimimų neteklius ir mirimų perteklius.

Įdomu todel pažvelgti dar į naturalų gyventojų skaičiaus augimą prieš karą 1914 m. nors vienoj b. Kauno gubernėj, kuri dabar sudaro gan didelį Lietuvos branduolį.

Mums prieinamose statistinėse žiniose randame tam tikrų gimimų ir mirimų skaitmenų santikių. Tuos aplamai imtus skaitmens čia pažymėsime[1]).

(Žiurėk lentelę N. 1)

Santikis mirusiųjų sulig amžiaus.

(Žiurėk lentelę N. 2)

Kadangi b. Kauno gubernė kaipo toks venetas nebepasiliko, tai sunku bus nustatyti jos dabartinių statistinių skaitmenų santikius. Todeł čia geriau imti Kauno gubernės miestų statistinius skaitmens atskirai, kurie beveik neapsikeitė:

(Žiurėk lentelę N. 3)

---

[1]) Šaltiniai: Statistinės žinios apie Lietuvą ligi karui 1914 m. Prekybos ir Pramonės Ministerijos Bendros Statistikos Departamento leidinys. Kaunas 1920.

Pamiatnaja knižka Kovenskoi guberniji na 1877. 87, 97, 907, god. Izdanije Kovensk. Gubernsk. statistič. komiteta.

Lentelė Nr. 1.

Metai	Gimimai (neskaitant negyvais gimusių)		Mirimai (neskaitant negyvais gimusių)		Gimimų metinis perteklius	
	tukstančiai į metus	1000-iui gyventoj. tenka.	tukstančiai į metus	1000-iui gyventoj. tenka.	tukstančiai į metus	1000-iui gyventoj. tenka.
1846	37		31		6	
51— 60	—		—		—	
61— 70	43		32		11	
71— 80	48		30		18	
81— 90	52		35		17	
91—900	55	33,7	37	23,7	18	10,1
1901	53	32,9	43	26,8	10	6,1
1902	57	35,2	37	22,7	20	12,5
1903	—	31,9	—	21.4	—	10,5
1904	50	33,2	—	20,7	—	12,5
1905	51	30,2	41	24,5	10	5,7
1906	53	31,2	36	21,5	17	9,7
1907	51	30,1	34	19,9	17	10,1
1908	50	29,3	34	19,5	16	9,8
1909	51	29,4	34	19,3	17	9,7
1910		27,5		20.9		6,6
1911		26,5		18,7		7,8
1912		27,4		16,7		10,7

Lentelė Nr. 2.

	1885 met.		1895 met.		1905 met.	
	bendrai	Visų mirusiųjų %	bendrai	Visų mirusiųjų %	bendrai	Visų mirusiųjų %
Negyvais gimusių . .	—	—	62	0,17	69	0,17
Mirusių iki 1 met. amž.	8687	23,33	9698	27,5	13367	32,50
„ nuo 1 m. iki 5 m. a.	8384	22,45	6079	17,23	6567	15,97
„ „ 5 „ 10 „ „	2220	5 96	1710	4,85	1907	4,64
„ „ 10 „ 20 „ „	1854	5,97	1618	4,58	1745	4,24
„ „ 20 „ 30 „ „	1750	4,70	1757	4,98	1502	3,65
„ „ 30 „ 40 „ „	1697	4,56	1614	4,57	1579	3,84
„ „ 40 „ 50 „ „	2013	5,40	1738	4,92	1955	4,75
„ „ 50 „ 60 „ „	2846	7,64	2459	6,97	2598	6,32
„ „ 60 „ 70 „ „	3534	9,48	3327	9,43	3381	10,21
„ „ 70 „ 80 „ „	5005	8,10	3495	9,90	4199	8,22
„ „ 80 „ 90 „ „	970	2,6	1437	4,07	1832	4,46
„ „ 90 „ 100 „ „	231	0.62	265	0,78	400	0,97
„ virš 100 met. amž.	26	0.73	18	0,05	24	0,06

Lentelė Nr. 3.

	1885 metai					1895 metai					1905 metai				
	Gimimai		Mirimai		Gimimų metimis perteklius	Gimimai		Mirimai		Gimimų metimis perteklius	Gimimai		Mirimai		Gimimų metinis perteklius
	jų skaičius	sudaro gyventojų %	jų skaičius	gyventojų %		jų skaičius	gyventojų %	jų skaičius	gyventojų %		jų skaičius	gyventojų %	jų skaičius	gyventojų %	
Kauno m.	1601	3,21	1003	2,01	598	—	—	1536	2,35	331	1823	2.46	1273	1,72	550
Ukmergės m. . .	429	2.85	338	2,24	91	—	—	404	2,46	31	330	2.83	266	2,96	64
Zarasų m.	163	2,50	132	1,98	31	—	—	152	1,95	84	153	2,17	138	1,96	15
Panevėžio m. . .	354	2,0	383	2 13	29	—	—	334	1,82	102	378	2,68	393	2,79	15
Šiaulių m. . . .	443	2,20	273	1,36	170	—	—	281	1,24	168	565	3,24	464	2,66	101
Telšių m.	214	2,0	198	1,82	16	—	—	139	1,28	80	143	2,21	184	2,84	41
Raseinių m. . . .	236	2,22	196	1 85	40	—	—	147	1,25	81	225	2.96	233	3,00	8
Vidžių m.	108	1,88	123	2,03	15	—	—	107	1,80	87	89	1,53	102	1,75	13
Seduvos m. . . .	155	3,87	141	3,52	14	—	—	82	1,97	50	89	1,95	80	1,76	9

Konkrečiam vaizdui paimsime dar kelių metų visos gubernės gimimų ir mirimų santikių skaitmens.

Metai	Gimimai išviso	Mirimai išviso	Gimusių metinis perteklius	Iš viso buvo gyventojų	Naturalinio gimusių pertekliaus %
1875	49974	29023	20951	1326784	1,58%
1885	51028	37218	13810	1485860	0,93%
1895	56731	35276	21455	1659013	1,30%
1905	50816	41124	9692	1990527	0,58%

Iš pažymėtų čia skaitmenų matyt, kad Kauno gubernėj prieš karą 1914 m. buvo žymus gimusiųjų perteklius. Gimimams taip progresuojant šimtmečiui praėjus, butų daugiau negu dvigubas gyventojų skaičius, prie sąlygos, jei pasiliktų tie patys ekonominiai, socialiniai, istoriniai ir politiniai, — kur imigracija taip pat žymų valdmenį valdino gimimų pertekliui, — faktoriai.

Sanitarinių organizacijų, ligoninių, gydytojų, felčerių, pribuvėjų, dantų gydytojų, dantistų, vaistininkų ir vaistinių skaičius.

Metai	Gydymo įstaigų (ligoninių, ambulatorijų su lovomis ir t. t.)	Lovų iš viso	Gydytojų vyrų	Gydytojų moter.	Felčerių vyrų	Felčerių moter.	Pribuvėjų	Dantų gydytojų	Dantistų	Vaistininkų	Vaist. pagelbin.	Vaistinių su skyriais
1885	61	—	115	—	—	—	—	—	—	—	—	80
1895	72	1272	188	3	292	—	50	—	19	139	48	106
1905	72	1272	124	4	225	1	79	9	51	154	93	114
1912	69	820	188	10	218	4	115	32	46	184	—	132

1912 met. 10 000-ui gyventojų tenka gydytojų 1,1
1912 met. 10 000-ui gyventojų tenka felčerių 1,2
1912 met. 10 000-ui gyventojų tenka pribuvėjų 1,2

Jei dabar pažvelgsim į santikius gydymo įstaigų skaitmenų prieš karą 1914 m. ir tų įstaigų skaičių nurodyta „Medicinos“ N. 1, tai pamatysime, kad jų skaičius žymiai sumažėjo.

Iš St. Seimo sveikatos subkomisijos.

Birželio 15 d. subkomisija susirinko tretį kartą. Iš pradžių svarstomos priemonės gyventojų priaugimui padidinti.

Dr. K. Grinius. Labiausia mums reikia išsiaiškinti sau tas priemones, kurias mes galime įvesti įstatymų leidimo keliu. Kitur daromos protekcijos daugvaikiams. Prancūzuose duodamos premijos, bet nedaug jos tegelbsti. Žinoma yra, kad dar žiloje senovėje išsiveisė Sparta. Ir špartiečiai griebėsi priemonių prieš tai: paskirtomis dienomis nevedusieji vyrai turėdavo eiti bažnyčion kur juos plakdavo moteriškės. Taip pat duodama buvo daugvaikiams įvairių palengvinimų—nieko nepadėjo. Man rodos, kad nors laikinai galėtų šios priemonės padeti: 1) imant į kareiviją pirmiausia imti nevedusius, paskui mažvaikius, o paskiausia, daugvaikius; 2) mokesnių ir rekvizicijų nuo daugvaikių mažiau arba ir visai neimti; 3) žemę dalinant pirmenybę vedusiems, o ypač daugvaikiams, ir kareivių, ir nekareivių tarpe; 4) priimant į tarnybą pirmenybę atiduoti vedusiems ir ypač daugvaikiams. Ir pas mus jam plečiasi neomaltuzianizmas, dviejų vaikų sistema, jau sako, kad geriau esą turėti mažiau vaikų, kad tik jie nebūtų pavargę. Manęs, kaipo „Sveikatos“ redaktorio, nuolat klausia laiškais, kas daryti kad vaikų nebutų. Prancūzuose neomaltuzianizmas yra ir idėjinis, bet juo naudojasi taip pat ir spekuliantai, įvairūs guminių daiktų vertelgos, ir varo labai didelę propagandą. Reikia varyti kontpropagandą, pasinaudojant net ir bažnyčią. Kunigai turėtų prie išpažinčių kovoti su neomaltuzianizmu. Jie ir kovoja, bet nepakankamai. Reikia kovoti su prostitucija. Reikia steigtis, kad jauni žmonės galėtų anksti į poras sueiti. Bažnyčia tam ir kenkia, ir padeda: kenkia tuo, kad neleidžia porai persiskirti, jei ji nenusisekė, del to abu turi tenkintis surogatais; padeda tuo, kad laiko aukštai iškėlusi moterybės ir motinybės kultą. Kitos tikybos uždeda net pareiga daug vaikų turėti (žydų, magometonų ir ypač Konfucijaus). Katalikų bažnyčia kenkia tuo, kad aukštai stato asketizmą (šv. Povilas pasakęs: gera yra vesti žmoną, bet dar geriau jos nevesti), bet ir padeda tarp pat, proteguodama dorą gyvenimą. Ikišiol mokyklos maž tepadeda igienai ir sveikoms nuomonėms plisti; reikia daugiau tuo susidomėti. Visos tautos yra susirūpinusios savo veislingumu. Mums, kaipo neskaitlingai tautai, turi tai dvigubai rūpėti, nes kitaip mus apiplūs ir paskandins kaimynai.

Dr. vet. Bulotas: Niekokios priemonės negelbės, jei žmonės negalės vesti jauni budami. Inteligentas, pav., negali vesti, kol mokslo nepabaigs; paskui reik įsitaisyti atatinkamą savo luomui gyvenimą. Tuo tarpu pereina noras vesti, pasibaigia poezija, pripranta žmogus prie palaido gyvenimo, pradeda skaičiuoti ir t.t. Jei neveda iki 30 m, paskui retai kas beveda. Mes nežinome, kokiuose sluogsniuose priaugimas mažta. Žemdirbiuose jis, rodos, nemažta. Kaime vesti daug kliudo kareiviavimas: jauni žmonės nenori vesti, kol neatlieka kariuomenės, nes nepatogu palikti šeimyną; tėvai nenori nė dukterų už tokių leisti.

Dr. M. Nasvytis: Reikia įvesti medžiaginės pagalbos taikimą nėščioms ir ką tik pagimdžiusioms moteriškėms. Pagalba turi buti slapta ir kiekvienai šeimynai. Reikia kovoti su veneros ligomis, nes jos naikina vaisingumą.

Dr. J. Bagdonas: Reikia apsaugoti moteris ir vaikus, gimusius be šliūbo. Vokiečiuos toks įstatymas yra. Jei nesueina po vaiko pradėjimo į porą, tai vyriškis vistiek turi kurį laiką kūdikį medžiagiškai laikyti.

Dr. P. Avižonis: Bažnyčios nebažnytiniams tikslams naudoti nereikia, tesirūpina ji tikybos reikalais. Jei bažnyčią ims visi pašaliniams tikslams naudoti (ekonomistai, finansistai, politikai ir k.), nieko gero iš to neišeis. Jei bažnyčia imtų rūpintis priaugimu, tai kunigai patys turėtų vesti: tuoj pasidarytų keli tūkstančiai inteligentų šeimynų. Čekoslovakijoj kiti taip ir padarė: ten daug kunigų atsiskyrė nuo Romos ir panaikimo celibatą. Svarbiausia neaugimo priežastis yra patogi dirva, ekonominės ir socialinės aplinkybės: juo sunkiau yra padaryti atatinkamas sąlygas, juo vėliau veda, juo mažiau vaikų tėra. Geri norai čia nieko nereiškia. Inteligentams negal primesti nepatrijotizmo, tačiau jie neveislingi. Neomaltuzianizmas Lietuvoj tik inteligentuose ir tėra. Prancūzuose priaugimą stabdo triperis ir sifilis. Tos ligos ten perdaug yra išsiplatinusios. Kur triperis, ten savaime vienas vaikas tėra, nes po pirmųjų gimdymų moters tampa sterili. Kur sifilis—ten nė vieno vaiko arba negema, arba neauga. Vokiečiuose yra daug daugvaikių šeimynų del to, kad ten yra senatvė ir motinybė aprupinta (neina į darbą, gauna algos). Ten yra geras darbininkų draudimo įstatymas. Prieš karą Lietuvoj daug vaikų gimdavo iš netekėjusių mergaičių. Dabar tokių skaičius yra žymiai pakilęs. Darbininkai dvaruose anksti veda, ukininkai vis vėliau beveda

nes tėvai nenori perleisti vaikams ūkės. Prieina net iki to, kad sūnus muša tėvą, kad gautų ūkę, galėtų vesti ir savo šeimyną sukurti. Tėvams neatiduodant ūkės vaikai prieš karą turėjo vieną išeitį—Ameriką. Išeidavo net labai stambių ūkininkų vaikai. Amerikoje kartais jiems taip patikdavo, kad net tėvams mirus nebegryždavo ir ūkė palikdavo be šeimininko. Ir dabar, kaip tik atsidarys sienos, daug žmonių, ir pačių darbingiausiųjų žmonių, išplūs į Ameriką. To nereikia išleisti iš galvos. Rekvizicijų ir mokesnių palengvinimu daugvaikiams daug nepadėsi—tuo tik teisybės šiek-tiek įnešime. Daugvaikių turtuolių nereikia proteguoti. Propaganda vesti verta tik valdininkų tarpe, masėse ji nereikalinga. Ten reikalinga kita priemonė—mirtingumo sumažinimas. Ūkininkai nesisteigia vaikų skaičiaus mažinti, jie džiaugiasi daug vaikų turėdami, nes tuomet apdirbą ūkę savo jėgomis, brangiai atseinančių darbininkų nesamdydami. Mirtingumą kaime labiausia pakelia kudikių mirimas vasaros metu. Vokiečiuose yra kūdikių globos įstaigos (Fürsorgestellen). Tokias įstaigas galėtų ir paskatintos mūsų savivaldybės įsitaisyti.

Dr. J. Žemgulys: Trūksta mums statistinių žinių, kad tikriau klausimą nušviestume. Nežinome, kiek sumažėjo gimimų skaičius, kiek pakilo mirimų skaičius, kur kokių mažiau gema, kas ir del kokios priežasties labiau miršta. Gimimų skaičiaus sumažėjimas pastebiamas ir kitose šalyse: tam kaltas nepastovus laikas, nežinojimas kokie perversmai ir karai bus rytoj. Del to ir susilaikoma nuo bent kiek platesnių prisimanymų ir šeimynų kūrimo. Veislingumas priguli ir nuo rasės: jei su šeimyna sunkiau išgyventi, tai prancūzas sulaikys nuo šeimynos steigimo, o vokietys daugiau dirbs, kad galėtų šeimyną išlaikyti. Dabar labai prasiplatino abortų darymas, reikia jį išnaikinti. Reikia pasirūpinti, kad prieglaudose vaikai taip nemirtų. Kad inteligentai galėtų ankščiau vesti. Vokiečiuose kai-kurių reformatorių siūloma yra taip viską sutvarkyti, kad jaunikaitis 17 metų, galėtų gimnaziją baigti, o 22 metų ir aukštąjį mokslą.

Nemažas gimimų skaičius Lietuvoje prieš karą prigulėjo taip pat ir nuo didelio mirtingumo; nebūtų tiek vaikų gimę, jei nebūtų tiek daug mirę.

P. Spūdaitė—Gvildienė. Daug miršta kaimuose kūdikių del bobučių ir šundaktarių, kurių priviso labai daug. Reikia duoti kaimui mokytų pribuvėjų ir išnaikinti šundaktarius.

Dr. K. Grinius. Ne viskas priguli nuo ekonominių priežaščių: žydai gyvena tose pačiose sąlygose, bet yra veislingesni, pas juos senmergių ir senų kavalierių nėr. Galima vėl pasakyti: juo bednesni ir nekultūringesni žmonės juo daugiau turi vaikų. Bažnyčia niekad nepasiliks gyvenimo šalyj. Ji—visuomeninė pajėga. Norėdama tapti tautine bažnyčia ji daug turės mums padėti. Nesirūpinkim, jei vanduo ant mūsų malūno iš bažnyčios ateina. Leidžiant įstatymus visuomet reikia taip taikyti, kad padidėtų gyventojų skaičius.

Dr. M. Nasvytis. Kad nebūtų sterilių šeimynų Vokiečiuose reikalaujama iš jaunavedžių sveikatos pažymėjimo. Reiktų ir pas mus tą įvesti.

Toliau Dr. P. Avižonis kelia klausimą apie veneros ligų plitimo sulaikymą ir siūlo imtis skubotų priemonių. Pav. yra kareivių, kurie susirgę atsisako gydytis, reikalauja komisijos ir paleisti iš kariuomenės. Reikia įvesti, kad visi kareiviai, važiuojantieji atostogų, būtų žiūrimi, ar neserga veneros ligomis ir sergantieji nebūtų leidžiami, kol neišsigydys. Vokiečiuos taip buvo daroma ne tik karo metu, bet ir demobilizuojant, kol demobilizuoja tvarkoje ejo.

Dr. Vaitiekūnas. Sveikatos patikrinimas kariuomenėje silpnai eina, nes pulkų vadas netik nepadeda, bet kartais net kenkia. Norint pažiūrėti sveikatos negal surasti kareivių, eskadrone randi tik 10 žmonių, sergantieji nesirodo, pasislepia. Karininkų sveikatos nežiūri ir jų neskiepija. Sanitarijos skyrius buvo įsakęs net du kartu mėnesyje sveikatą tikrinti, bet tai nė prie ko neprivedė ir neprives, kol vadai neprisidės prie to darbo. Reikia duoti tam tikras įsakymas generaliniam štabui.

Dr. P. Avižonis. Vokiečiuos karininkai yra ir žiūrimi sveikatos ir skiepijami. Mums reikia sekti pavyzdingą vokiečių armiją, o ne atsilikusių rusų.

Dr. K. Grinius sutinka su Dr. P. Avižonio pasiūlymu ir klausia sanitarijos skyriaus atstovo, ar negalėtų jie tą įvykinti.

Dr. Gurauskas sako įvykinti galima bus greit tam tikru įsakymu.

Dr. P. Avižonis kelia dar vieną klausimą: apie suteikimą didesnės pagalbos akių ligomis sergantiesiems. Apskričių gydytojų suvažiavimas yra nutaręs, kad apskričių ligoninėse būtų įvairių specialybių skyriai, tarp jų ir akių ligų. Tuo tarpu akių ligų skyriaus nėra nė prie vienos apskrities ligoninės, net prie centrinės Kauno ligoni-

nės. Del to ligoniai priversti yra važiuoti ir važiuoja į užsienį. Kiti negal išvažiuoti arba nesuskumba ir sunkiai nukenčia. Mums gėda turi būti, kad net tokiuose menkuose daiktuose mes esami priklausomi nuo užsienio, tuo tarpu kad galėtume lengvai nuo tos priklausomybės pasiliuosuoti. Pagaliau ir ekonomijos atžvilgiu nėra Lietuvai sveika, kad taip daug ligonių priversti yra vežti pinigus į užsienį. Reikia, kad mes nors centre būtume šiek-tiek nepriklausomi nuo Karaliaučiaus.

Vėlesnis Redakcijos prierašas. Dabar tas klausimas jau išspręstas. Liepos m. 16 d. L. Raudonojo Kryžiaus Valdyba, Aukštųjų Kursų medicinos skyriaus Tarybai pasiūlius, nutarė savo ligoninėje Kaune įtaisyti: akušerijos ir moterų ligų kliniką su 50 lovų, a k i ų l i g ų k l i n i k ą su 15 lovų ir ausų, nosies, gerklės ligų kliniką su 15 lovų; taip pat ir poliklinikas: vidurių ligų, akušerijos ir moterų ligų, a k i ų l i g ų, nories ausų, gerklės ligų ir dantų ligų. Klinikomis naudosis ir Aukštųjų Kursų medicinos skyrius.

* * *

Ketvirtam St. Seimo Sveikatos subkomisijos posėdy svarstomas buvo kovos su Veneros ligomis klausimas.

Dr. F u c h s a s: Ankščiau tas klausimas mums buvo ne taip opus. Dabar sergančiųjų skaičius labai pasidaugino, ypač kariuomenėje. Iki karo visose armijose daugiau sirgdavo triperiu ir m. šankeriu, dabar sifiliu. Venerinės ligos labiausia platinasi per prostitutes, o nekulturinguose žmonėse, galima sakyti, vien tik per prostitutes. Bent kiek platina venerines ligas ir patys apsikrėtusieji tiesiai. Kova su veneros ligomis yra tai kova su prostitucija. Kaune įsiregistravusių prostitučių yra 103—104, slaptų bus apie 1000—1500. Kovoti sekmingai su prostitucija beveik negalima, ypač su slapta. Prieš karą buvo pradėjęs plisti iš Anglų aboliucionizmas. Dabar, ypač Vokiečiuos, vel ėmė gryžti prie prostitučių registracijos, kontrolės, viešųjų namų ir t.t. Prostitutė pati niekada neis prie gydytojo. Pasitaiko dažnai, kad rytmetyj ji gauna gyvojo sidabro injekciją, o vakare gaudo vyrus. Dabar manoma, kad prostitučių laisvės suvaržymas ir pažeminimas nieko nereiškia, palyginimai su tuo dideliu pavojum, kurs gresia iš jų pusės. Nors reglamentacija ir nepasiekia slaptųjų prostitučių, bet ji pasiekia nors viešasias. Geriau bent kas, nekaip nieko. Tuo labiau, kad tamsesnieji žmonės labiau eina prie viešųjų prostitučių. Dabartiniai prostitučių apžiūrėjimai netinka: reikalinga daugiau ruimo, bakteriologinė laboratorija prie punkto,

įtariamąsias reikia tuojau izoliuoti. Žiūrėti reikia 2 kartu savaitėje, ir rimtai, visą kūną. Ligoninėse laikyti ir gydyti reikia ne blogiau kitų ligonių. Prostitutės paprastai nenori eiti į ligoninę, nes tai griauna jų medžiaginę padėtį: būdamos vienos, jos neturi kur padėti daiktų, išmėčioja juos, išėjusios iš ligoninės neturi iš ko pradėti gyventi.

Kovai su slapta prostitucija turi buti įsakyta privatiniams gydytojams pranešinėti C. Biūrui apie visus jiems žinomus susirgimus Veneros ligomis. Reikia uždrausti visokią pagundą viešose vietose. Reikia uždrausti išnuomoti viešbučiuose kambarius trumpam laikui (kelioms valandoms). Įvesti aštrią pirčių ir nakvynės namų priežiūrą. Platinti visokiais būdais žinias apie Veneros ligas, pasinaudojant tam tikslui kinematografais ir kilnojamais muzejais. Gydytojai turi aiškinti apie veneros ligas pacientams. Nuo einančiųjų į moterybę reikalauti sveikatos pažymėjimų. Įvesti žindytojų ir prieglaudų vaikų priežiūrą, taip pat raupų skiepijimo ir apipiaustymo, nes tais keliais kartais apsikrečia. Įsteigti kursus gydytojams, venerinių ligų pažinime ir gydyme pasitobulinti. Venerikų gydymas ligoninėse turi būti dykas (visuomenės lėšomis). Neišleisti iš ligoninės, kol venerikas visiškai neišgys. Sveikatos Departamentas turi vesti venerikų registraciją ir žiūrėti, kad jie ir toliau gydytųs. Uždrausti gydyti žyniams ir boboms.

Dr. Gefenas: Triperitikų išrodo mažiau tėsą, ne kaip sifilitikų del to, kad jie mažiau tesikreipia į gydytojus; iš tikrųjų jų yra daugiau Venerikų gydymas yra brangus, užima antrą vietą po chirurginio gydymo. Suleisti venerikus ligoninėse su kitais ligoniais negalima ne moralės, bet medicinos atžvilgiu (limpa). Reikalavimas iš einančiųjų į moterybę sveikatos pažymėjimų neįvykdomas daiktas, nes nė vienas gydytojas negali ramia sąžine pasakyti, kad tas ir tas asmuo tikrai neserga kokia veneros liga. Įsakymas gydytojams pranešinėti C. Biūrui apie jiems žinomus venerikus nepasieks tikslo: ligoniai arba pavardes meluos arba nesigydys, arba eis prie žynių ir bobų. Prievarta ligonių ligoninėje laikyti negalima, kitaip ligoninė virs kalėjimu, ir toks laikymas reikalaus baisiai didelių išlaidų. Prostitutės neina į ligoninę dar ir delto, kad ten joms baisiai nuobodu. Su slapta prostitucija sunku kovoti tik dideliuose miestuose, bet ne Kaune; čia jos milicijai yra puikiai žinomos, pagaliau mes ir patys jas beveik visas pažystame. Gydyti reikia dykai, bet ne tik venerikus, bet ir kitus neturtingus ligonius.

Dr. Karužas: Apie veneros ligų statistiką ir apsikrėtimą būdus jau esmi rašęs „Lietuvoj“. Ligoninėj venerikai reikia laikyti tol, kol yra matomų ligos apsireiškimų, paskui gydyti jau kariuomenės dalyj — taip pigiau atseis, nes sifilitikus reikia 3 metus gydyti. Civilinius ligonius reikia gydyti ir ligoninėse ir ambulatoriškai. Iš pradžių pakaktų ambulatorijų. Reikia nutiesti visą Lietuvą ambulatorijų tinklu ir gydyti dykai. Prostitutėms įsteigti Kaune darbo namus ant 100 lovų, kad nebūtų nuobodu ir besigydydamos darbo pramoktų. Jas laikyti tuose namuose, kol viso gydymo kurso nepabaigs. Reikia populiarizuoti veneros ligų profilaktiką, ypač kariuomenėje: 33% kalomelio tepalą, 5—10% protargolo injekcijas į kanalą po susėjimo (coitus). Bolševikams reglamentaciją panaikinus sifilis ėmė smarkiai plėstis, minkštasis šankeris beveik išnyko. Viešuosiuose namuose turi būti visų apsisaugojimo priemonių: kalomelio tepalo, gondonų, protargolo, irigatorių, instrukcijų. Brošiūras dalinti kiaurai visiems. Aiškinti apie veneros ligas ir bažnyčiose. Registruoti ligonius ne pavardėmis, bet numeriais. Demonstruoja registracijos lapą, išdirbtą kalbėtojui dalyvaujant, bolševikų laikais Petrapilio Centroluese.

Dr. J. Staugaitis: Gal būti kaikurios prostitutės, išmokusios darbo namuose ar kolonijose darbo, paskui ir prostituciją mes.

Dr. J. Bagdonas: Laikinosioms prostitucijos reglamentacijos taisyklėms padėta daug darbo. Pradėta dirbti dar nuo pereitų metų liepos mėnesio, kada vokiečiai ėmė trauktis iš Lietuvos. Nutarta, kad praktikos žvilgsniu registracija reikalinga. Namų nutarta neleisti laikyti. Kontrole turėtų savivaldybės rūpintis, laikinai pasiėmė tai centras daryti.

Dr. Gefenas: Darbo namus prostitutėms reiktų steigti toliau nuo Kauno. Net ir idealinis kontrolis nepasiekia tikslo: prostitutės ateina su ſelčerių ir akušerių ką tik išvalytomis lyties dalimis, ištyrimas valandą vėliau duoda visai kitokių vaisių, gonokokų neradimas nieko nereiškia, randama Šaudino spirochetų ir prie neigiamo Wassermano ir be mažiausių apsireiškimų sifilitikuose (pav., paprastose sifilitikų egzemose). Minkštasis šankeris labiau apsireiškia vyrams. Moterims jis neapsireiškia. nes jos ne taip jautrios prie purvo, kaip vyrai. Kontrolės nepaliečia vyrų, slaptų prostitučių. Kontrolė atneša tik dalinę naudą, bet ir tai gera. Reik išmokyti prostitutes pažinti nesveikus vyrus (pažiūrėti opų, išbėrimų, paspausti

uretrą ir t. t.). Uždarius Kaune viešuosius namus jų atsidarė po kelis slaptus kiekvienoje gatvėje. Kiekviena prostitutė turi turėti: Esmarcho irigatorį su kalijaus permanganato skiediniu vyno raudonumo, 5% protargolo, špricą, vazelino, gondonų ir t. t. Po susėjimo reikia nusišlapinti. Dažnas antiseptikų vartojimas žymiai nekenkia. Vyrui prostitutė taip pat turi pasiūlyti nusišlapinti, nusiplauti kalijaus permanganatu, įleisti protargolo į uretrą. Profilaktinis salvarsano vartojimas duoda gerų vaisių: iš 110 prostitučių, kurioms Leseris Varšuvoje leisdavęs po 0,6 Neosalvarsano kas mėnuo, per 2 metu sifiliu tesusirgusios tik 3. Iš 40 prostitučių, negavusių salvarsano, per 6 mėnesius visos susirgo. Žinoma, nors tos prostitutės ir nesusirgdavo, bet nėra garantijos, kad jos neapkrėsdavo. Profilaktinis salvarsano vartojimas atseina pigiau ir patogiau, ne kai visos kitos priemonės. Daug ambulatorijų reikia steigti provincijoje, nes dabar į Kauną atvažiuoja sifilitikų iš Kazlų-Rūdos, Jurbarko, net ir Kedainių ir Janavos ligoninių.

Dr. M. Nasvytis: Drausdami viešuosius namus laikyti buvom gerų norų, bet sifilitikų skaičius eina didyn. Geriau internuota prostitucija, nekaip vaikščiojanti.

Dr. Tumėnienė. Reik kovoti su socialinėmis prostitucijos priežastimis, bausti tarpininkus. Vyrų daug daugiau veneros ligomis serga, kam išskiria moteris? Prievarta tebūnie visiems sergantiesiems, ir vyrams. Angluose reglamentacija senai panaikinta. Suomiuose daug padeda Gelbėjimo Armija, Vokiečiai visada buvo konservatingi. Daugiau reikia išaiškinti apie veneros ligas telčeriams ir akušerėms. Ladinti jaunuomenę prie sporto ir gimnastikos.

Dr. Fuchsas. Tepalai ir skiediniai gerai veikia gerose rankose, bet girti ir nekulturingi žmonės nesugebės juos vartoti, tik susigadins. Nebereikia drausti apsisaugojimo priemones reklamuoti. Reikia leisti atidaryti viešuosius namus nors ir vieniems tik kariškiams. Ambulatoriškai sifilitikus gydyti gal tik organizuotose dalyse: kariuomenėj, fabrikuose ir t. p. Darbo komandos visokiems darbams atlikti jau dabar taisomos yra iš sifilitikų Karo ligoninėje. Amerikos kariuomenėje kareiviai yra žiūrimi kas savaitę. Be to, kiekvienas kareivis, ne vėliau 12 val. po susėjimo, turi ateiti į ambulatoriją, kur jam įleidžiama 20% protargolo glicerino. Jei neateis, po išsigydimo turi sėdėti kalėjime. Rusų armijoje kareiviai gaudavo apsisaugojimui taukinių žvakagalių.

Dr. K. Grinius (reziumuodamas): Visi sutinka ant to, kad gal bausti tik tada, jei yra duota galios gydytis. Del to pirmas mūsų darbas turėtų būti tos galios suteikimas. Visi sutinka, kad reikalingos darbo kolonijos venerikams ir venerikėms, panašiai, kaip tai daro Buts'o Gelbėjimo Armija Angluose. Gydymas turi būti dykas. Kolonijos turi būti netol Kauno, kad galėtų būti klinikomis studentų ir gydytojų naudai. Reikia išdirbti tų kolonijų projektai ir sąmatos.

Apsiima išdirbti d rai Fuchsas, Gefenas ir Staugaitis.

* * *

Subkomisijos posėdy liepos 6 d. gvildenamas buvo toliau kovos su Veneros ligomis ir prostitucija klausimas.

Dr. Jagminas: skaitė pranešimą, išdirbtą kariuomenės gydytojų komisijos. Naujų minčių nei faktų nedavė.

Dr. K. Grinius: Prostitutės rekrutuojasi iš beturčių, kur yra turto nelygybė. Kur visi vienodai turtingi ar neturtingi, ten prostitucija nesiplėtoja. Prostitucija nėra kapitalizmo padarinys. Ji buvo Ryme ir Atėnuose. Socialiniu atžvilgiu nieko negalime padaryti. Alkoholizmas padeda prostitucijai — su juo rengiamės kovoti. Abejotina, ar galima priversti jaunikaičius ir mergaites anksti vesti ir tekėti. Kadangi nėra vaikų priežiūros, vaikai dar jauni tebebūdami visokių nepadorumų prisižiūri. Viskas pas mus apirę. Kad sugestija galima šį-tą padaryti liūdija kad ir senovės žydų Palestinoje pavyzdis: ten prostitucija buvo skaudžiai smerkiama, delto ja ten ir tesiversdavo samaritietės ir kitos. Kaimuose prostitucijos beveik nėra. Moterų, globos draugijos gali šiek tiek padėti. Gelbėjimo Armijos būdai: darbo mokymas ir tikyba (sugestija). Represijomis (reglamentacija ir t. p.) abejotina ar pasieksime ko nors. Apskritai imant, kovai su prostitucija turime tik paliatyvus, kuriais daug tikėti negalima.

G. Petkevičaitė: Kur reglamentacija, ten blogiau yra. 1886 m. Angluose reglamentacija tapo panaikinta. Po to ten prostitucija žymiai susimažino. Buvo betgi ir kitaip ten su prostitucija kovojama, Paryžiuje dabar yra 6000 reglamentuotų prostitučių ir 60000 nereglamentuotų. Vyrai neitų į viešuosius namus, jei žinotų, kad juose gali apsikrėsti. Reglamentacija duoda namams lyg ir svaikatos pažyminį. Züriche (Šveicaruose) taip yra daroma. ten prie policijos yra jų pagelbininkai, -ės, kurie gaudo naktimis prostitutes ir jų klientus, kiša į kalėjimus,

o rytmečiais gydytojai žiūri, kas iš suimtųjų yra sveikas, tuos paleidžia.

Dr. Gefenas: Prostitutėms negal įkalbėti prostituciją mesti. Vokiečiai okupacijos metu, jei netekdavo vietos ligoninėje, kišdavo susirgusias prostitutes į kalėjimą.

Dr. Grinius: Aišku, kad reglamentacija dideliuose miestuose netinka; klausimas, ar tinka ji mažuose. Kas daryti su Sv. Dep-to išleistomis knygutėmis: ar jas visiškai atmesti, ar kaip kitaip pasielgti.

Dr. J. Žemgulys skaito iš „Deutsche med. Woch." š. m. № 17.

Vokiečių valdžia įteikė reichsratui įstatymo sumanymą apie kovą su lyties ligomis. Juo pašalinama prostitucijos reglamentacija. Jos vietoje turi atsistoti sanitarinė ligonių ir įtariamų abejų lyčių asmenų priežiūra, kiek tie asmens gresia kitus apkrėsti. Kiekvienas, kas serga sifiliu, triperiu arba šankeriu, privalo gydytis pas bykokį Vokiečių valstybei aprobuotą gydytoją. Tuo būdu ligoniams nebelieka galimumo patiems gydytis arba gydytis pas visokius neaprobuotus „gydytojus". Bausmės už tos pareigos nepildymą įstatyme nepadėta, bet iš nepildančiųjų gali būti reikalaujamas nuostolių atlyginimas pasiremiant § 823 Abs. 2 BGB (nusižengimas kitus saugojančiam įstatymui). Be to, atatinkama sanitarinė įstaiga, jei yra įtarimo ligą platinant, gali labai įtariamus lyties ligomis sergant asmenis priversti atnešti sveikatos pažymėjimus iš tam tikro valdžios įgalioto gydytojo ir varu priversti gydyti. Lytiniai susėjimai su asmenimis, žinant arba spėjant nesveikus esant, baudžiami 3-jų metų kalėjimu. Draudžiamas yra gydymas tų ligonių netyrinėjant pačiam (davimas vaistų ar patarimų „ant nematymo"). Kas taip gydo arba viešai, nors ir neaiškioje formoje, siūlosi gydyti, nepaisant to draudimo, baudžiamas yra kalėjimu iki 1 metų, arba pinigine bausme iki 10.000 auksų, arba abejom bausmėm kartu. Tokia pat bausme baudžiamas ir gydytojas, kurs siūlosi tas ligas gydyti nepadoriu būdu, tai yra einančiu toliau luomo priimtųjų ribų būdu (anonsininkai). Kiekvienas gydytojas, kurs tiria lyties liga sergantį ligonį, turi išaiškinti jam ligos rūšį, apkrėtimo pavojų ir lytinių susėjimų įstatymais baudimą ir įduoti tam tikrą valdžios aprobuotą pamokinimo lapelį. Visoje valstybėje bus įsteigti patarimų biūrai lyties ligomis sergantiems. Kiekvienas gydytojas turi pranešti tiems biūrams apie kiekvieną ligonį, kurs nuo jo gydymo pasi-

traukia arba kurs yra labai pavojingas dėliai savo profesijos arba asmens ypatybių. Jei ligonis neklauso biūro nurodymų, biūras turi pranešti atatinkamoms sanitarinėms įstaigoms, kad imtųsi prievartos. Draudžiamas ir baudžiamas yra bykoks vaistų, daiktų ir būdų gyrimas lyties ligoms suminkštinti (be ne pašalinti); išimtis yra tik gydytojams, vaistininkams ir asmenims, kurie valdžios leisti tais daiktais verčiasi, taip pat ir specialiniams profesijos laikraščiams. Atskiros bausmės yra numatomos moterims, kurios, žinodamos save ar vaiką lyties liga sergant, svetimus vaikus žindo, taip pat ir žyndytojoms, kurios tuos vaikus žindo, neturėdamos prieš pat darbą pradedant padaryto ištyrimo ir pažymėjimo, kad joms jokia lyties liga nerasta. Lygiu būdu baudžiamas ir tas, kas tokią žindytoją ima vaikams žindyti. Antra vertus, sąryšyje su prostitucijos reglamentacijos panaikinimu, suminkštinti kaikurie baudžiamojo kodekso punktai. 180 § gauna papildymą, kuriuo butų laikymas asmenims virš 18 metų tik tada yra draudžiamas, jei su tuo yra surištas žmonių naudojimas, traukimas prie nepadorumo arba jo palaikymas. Bordelių laikymas pasilieka, kaip ir ikišiol, baudžiamas. Į vietą 361 § p. 6 (Kontroliuojamųjų mergaičių baudimas už policijos įsakymų neklausimą, taip pat ir nekontroliuojamųjų prostitučių baudimas) dedamas įsakymas, kad baudžiamas kiekvienas, „kas viešai ir papročius bei padorumą įžeidžiančiu būdu traukia prie begėdingumo arba save tam reikalui siūlo".

Dr. M. Nasvytis: Vokiečių ir mūsų kultūros yra nelygios; kas tinka Vokiečiuose, mums gali netikti:

Dr. J. Žemgulys: Vokiečių medicinos autoritai ir gydytojų masė yra prieš priverstiną gydytojų pranešimą sanitarinėms įstaigoms apie kiekvieną lyties ligomis susirgusį.

Dr. Vaičiuška: Į viską reikia žiūrėti pesimistiškai, bet, šį—tą daryti taip pat reikia. Nereikia imtis kitų atmestų priemonių. Bent kiek geresnė yra Vengrų sistema. Ten prostitutėms draudžiama yra priimti svečius savo bute. Susitikti su vyrais joms leidžiama tik tam tikruose namuose, kur yra sanitarinė priežiūra ir kur iš lankytojų reikalaujamas sveikatos pažymėjimas. Tokius namus turėtų savivaldybės laikyti. Be to, reikia visose mokyklose apie Veneros ligas dėstyti.

Dr. J. Staugaitis skaito Veneros ligoninės 200-tum lovų sąmata. Jos įrengimas atseisiąs apie 900 000 auks. Laikymas jos atseisiąs 133 000 auks mėnesiui. Jis atseisiąs pigiau, jei ligoniai šiek tiek dirbsią.

Dr. K. Griniu s: Klausimo svarstyti nebaigiame. Komisija, papildyta Sv. D-to direktoriu ir Dr. Jagminu teišdirba: 1) kovos su lyties ligomis ir prostitucija įstatymo sumanymą ir 2) tobulesnį ligoninės planą ir sąmatą.

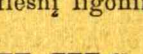

Laikinosios prostitucijos reglamentacijos taisyklės.

1. Kovai su Veneros ligomis ir prostitucija kiekviename didesniame Lietuvos mieste organizuojamas Sveikatos Apsaugos Komitetas, kurio nariai yra: apskrities arba miesto gydytojas, kariuomenės gydytojas (kame yra), 2 savivaldybės atstovu, — vienas nuo miesto, kitas nuo apskrities, — Ligoninės Gydytojas ir Milicijos Vadas. Sveikatos Apsaugos Komitetas gali kooptuot ir daugiau narių.

2. Sveikatos Apsaugos Komiteto pirmininkas yra Apskrities arba Miesto (jei yra toks) Gydytojas. Jis veda Komiteto raštų darbus.

3. Prostitutės registruojamos: apie tai, kas iš moterų turi būt įtraukta į prostitučių registrą, sprendžia Sveikatos Apsaugos Komitetas, eidamas šiais dėsniais:

a) išreiškus norą registruotis pačiai prostitutei,

b) remiantis pranešimu apsikrėtusiojo nuo prostitutės ir patikrinus tą pranešimą,

c) remiantis patikrintomis milicijos arba Komiteto agentų žiniomis apie vertimąsi prostitucija vienos ar kitos moteries.

4. Kas verčiasi prostitucija slaptai ir atsisako registruotis, traukiamas atsakomybėn, remiantis 528 — ju Baudž Kod. §-u.

5. Draudžiama vyrams ir moterims, kad ir verčiasi prostitucija, susirgusioms limpamąja Veneros liga, turėti lytinį susinešimą. Nusikaltusius šiam įsakymui Sveikatos Apsaugos Komitetas traukia atsakomybėn, remdamasis 528 Baudž. Kod. §.

6. Sveikatos A saugos Komitetas griebias ir kitokių priemonių kovai su Veneros ligomis, kaip antai: paskaitos, šaukimai, steigimas tam tikrų muzejų ir tt.

Laikinosios taisyklės prostitutėms.

1. Kiekviena moteris, kuri verčiasi prostitucija, privalo atvykt į Sveikatos Apsaugos Komitetą įsiregistruot ir gaut paso vietoj tam tikras sanitarines knygutes su atvaizdu (fotogra-

cija), instrukcijomis ir sanitarės kontrolės lapais ir privalo pasižadėti parašu laikytis nustatytų prostitutėms taisyklių.

2. Prostitučių namai laikyt ir prostitutėms tokiuose namuose gyvent draudžiama.

3. Prostitutėms draudžiama gyventi: daugiau, kaip po 2, viename bute, o visuose namuose — nedaugiau kaip 4; namuose šalia mokyklų ir butuose, kur gyvena nepilnamečių, taip pat viešbučiuose.

4. Draudžiama prostitutėms priiminėt pas save jaunikaičius iki 18 metų.

5. Keisdama butą ir išvažiuodama į kitą miestą prostitutė privalo apie tai pranešti Sveikatos Apsaugos Komitetui: pirmuoju atveju per 24 val., antruoju — prieš išvažiavimą.

6. Kieviena prostitutė privalo 2 kartu per savaitę atvykt į nurodytą Sveikatos Apsaugos Komiteto vietą, idant gydytojas patikrintų jos sveikatą.

7. Gydytojas, patikrinęs prostitutės sveikatą, įrašo į jos sanitarines knygutes, koks jos sveikatos stovis ir kada daryta revizija.

8. Kiekviena prostitutė, pasijutus nesveika kokia Veneros liga, privalo kuo veikiausiai pasirodyti Komiteto gydytojui ir nurodyti apsikrėtimo kaltininką, jei jis žinomas.

9. Susirgusios kokia Veneros liga siunčiamos gydytis į ligoninę, kur privalo laikytis visų ligoninės nurodytų taisyklių.

10. Už prostitučių sveikatos patikrinimus ir už gydymą ligoninėje moka miestų ir apskričių savivaldybės, o iš prostitučių pačių mokesnis neimamas.

11. Ligoninė, išgydžius atsiųstą prostitutę, išleidžia ją ir praneša apie tai Sveikatos Apsaugos Komitetui.

12. Žiūrėti, kad butų vykdomos visos nurodytos taisyklės, privalo Sveikatos Apsaugos Komitetas. Milicija privalo Sveikatos Apsaugos Komitetui duoti pagalbą ir vykdyt jo reikalavimus.

13. Moteris, metusi prostituciją, išeina iš kontrolės ir gauna savo pirmykštį asmens pažymėjimą be jokių kliūčių.

14. Už išsisukimą be svarbių priežasčių nuo kontrolės, už slėpimą savo ligos, taip pat už nevykdymą kitų aukščiau išdėstytų punktų prostitutės baudžiamos, remiantis 528 Baudž. Kod. §.

Rezoliucijos, priimtos Lietuvos farmaceutų suvažiavimo, įvykusio 1920 m. kovo m. 14, 15 ir 16 d.

1. Farmaceutų švietimo klausimas.

Bendrojo išsilavinimo cenzas farmaceutams privalo būti pabaigtas vidurinės mokyklos mokslas. Specialinį farmaceutų lavinimą svarstydamas, suvažiavimas nusprendė: 1) Mokinio stažas ir pavadinimas „aptiekos mokinys“ turi būti panaikintas; 2) Farmacinis lavinimas turi būti įgijamas aukštojoje mokykloje — universite šiuo budu: a) asmuo su vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimu pastoja į universitą, b) universito kursas tęsiasi 6 — 8 semestrus ir dalinasi dviem dalim: 1) gamtos mokslai 3—4 semestrus, 2) specialiniai mokslai 3—4 semestrus; c) gamtos mokslai pereinami taip: botanika, chemija, elementarinė anatomija ir fiziologija su gamtininkais, o fizika, zoologija ir mineralogija — su medikais; d) pareidamas prie specialinių farmaceutinių mokslų studentas privalo turėti baigtų gamtos mokslų kvotimų ir ne mažiau vienų metų praktikavimo normalinėje aptiekoje pažymėjimus; e) Specialiniai mokslai pereinami teorijoj ir praktikoj iš šių dalykų: farmaceutinė chemija, farmakognozija, farmaceutinė botanika, mikroskopija, iš farmakognozijos — tyrinėjimai farmaceutinių preparatų ir jųjų sintezų, toksikologija teknikiniai chemijos analizai, teknikinė mikroskopija, bakteriologija, fiziologinė chemija, igiena, šlapumo ir valgomų daiktų analizai, farmakologija; f) Kursus baigusieji ir išlaikiusieji kvotimus gauna „farmacijos kandidato“ pažymėjimą ir pavadinimą. Toksai gali varyti atsakomą darbą aptiekoje bei farmacijos laboratorijoje; g) Farmacijos kandidatas, atlikęs 2 metu praktikos iš dalies aptiekoje, o iš dalies farmaceutinėje chemijos laboratorijoje, gauna „Aptiekoriaus“ laipsnį. Toksai turi teisės įsteigti ir tvarkyti aptieką bei farmaceutinę chemijos laboratoriją (dirbtuvę); h) „Aptiekorius“ pristatęs ir apgynęs prie aukštosios mokyklos disertacija, įgija „farmacijos daktaro“ — laipsnį. Iki naujos farmaceutų lavinimo tvarkos įvedimo, prisilaikoma buvusiųjų Rusuose taisyklių.

2. Lietuvos vaistinių tipas. 3. Vaisto krautuvių ir sandėlių klausimas.

Lietuvos farmaceutų suvažiavimas, apsvarstęs dabartinį aptiekos padėtį, rado, kad vaistinės padėtis, toki koki ji buvo iki šioliai, netinka visuomenės labui ir farmaceutų gerovei. Todel suvažiavimas taria:

I. Vaistinė Lietuvoje turi būti koncesinė, steigiama sodžiuose, miesteliuose ir miestuose — provizorių ir farmacij

magistrų iki jų gyvos galvos, duodant jų įpėdiniams teisės per 3-jus metus ją likviduoti.

2.) Dabartinių aptiekų savininkai valdo jas iki savo gyvos galvos ir jų įpėdiniai turi 3 metų likvidacijos laiko.

3) Gyventojų norma, ir miestuose ir miesteliuose — vienai aptiekai 3000, skaitant gyventojus jose.

4) Savininkas nuo koncesijos gali atsisakyti ir užleisti ją kitam turinčiam teisės, įsirašydamas kandidatų į kitą vietą, taip pat gali apsimainyti, ne daugiau 1 karto.

5) Koncesiją išduoti nuomon turi teisės.

6) Vaisto sandėliai engros palieka provizorių tvarkomi ir steigiami neapribotame skaičiuje.

7) Vaisto sandėliai mažmenom pakeičiami kosmetikos ir parfumerijos pavadinimu ir nuo jų atimami visi vaistinį pobūdį turintieji daiktai.

8) Koncesija gali naudotis visuomenės įstaigos tokiomis pat teisėmis.

9) Aptiekų savininkai, įgiję jas iki šio nutarimo įsigalėjimo, gal jas parduoti 10 metų laiku.

4. Farmacijos reikalų tvarkymas Lietuvoje.

1) Farmacijos reikalus tvarko Farmacijos Departamentas drauge su farmaceutų nuomo atstovais.

2) Farmacijos Departamentas priklauso tik nuo Vidaus Reikalų Ministerio.

3) Farmacijos Departamento Vedėją nurodo Farmaceutų Taryba su teise jį atšaukt.

4) Farmacijos Departamentas yra vykdomasis organas.

5) Farmaceutų korporacija visuose Farmacijos ir Farmaceutiją liečiančiuose reikaluose yra sprendžiamasis organas.

6) Farmacijos Departamento kontaktą su farmaceutų korporacija nustato Vidaus Reikalų Ministeris su farmaceutų korporacijos atstovais.

5. Farmacijos draugijos įsteigimas.

Farmaceutų Draugija turi būti su susišelpimo kasa; jos įsteigimas pavedamas Tarybai.

Tarybos nariai turi būti pamokami, ir tos lėšos turi buti išrenkamos iš vaistininkų ir tarnautojų, Tarybos nuožiūra.

Į Valdybą išrinkti: Farmacijos Magistras Raudonikis, provizoris Valentinavičius, provizoris Nasvytis, provizoris Makauskas, provizoris Rozenbliumas.

Suvažiavimo Sekretoris:
Provizoris *J. Valančius.*

Iš kitų kraštų.

⋈ Nesenai Berlyno universito auloje iškilmingai tapo atidaryta Aukštoji kūno lavinimo mokykla (Hochschule für Leibesübungen). Mokyklos rektoris yra Prof. A. Bier'as. (M. m. W № 21).

⋈ Prūsų biudžeto projektas 1919 m. numato tarp kitų išlaidų 50.000 M. pasitobulinimo kursams tarnaujantiems gydytojams, 150.000 M. kovai su džiova, 51.000 M. kovai su šiltine, 19.981.000 universitams. Iš universitų išlaidų pažymėtina: 1.580.000 priedų prie algos profesoriams, privat-docentams ir kitiems jauniems mokslininkams, 44000 M. pašalpų gydytojų kasoms, 75.000 M. pašalpų studentams, 100.000 pašalpų socialiniams studentų siekiniams, 75.000 kūno lavinimui platinti, 578.000 M. naujiems medicinos fak. namams statyti ir samdyti Karaliaučiuje. (M. m. W. № 19).

⋈ Vokiečiai jau turi 1919 m. gimimų ir mirimų statistikos žinių iš 365 vietų su 15 000 ir daugiau gyventojų. Tos statistikos žiniomis gimė 459758 žm., mirė 430.327 žm. (1913 m. g. 633.815, m. 361.592). 1000-čiai gyventojų išpuola 18,7 gim. ir 17,5 mir. (1913 m. išpuolė 24,6 gim. ir 14 mir.). Tuo tarpu 96 didesniuosiuose Anglų miestuose 1000 gyv. išpuola 30 gim. ir 17,7 mir. Mirė nuo tuberkuliozo 1913 m. 10.000. gyv. 15.7 žm., 1919 m.— 27,1. Mirė nuo šiltinės 1913 m. 0,3 žm., 1919 m.—0,9. (D. m. W. № 22).

⋈ Šiemet pirmosiom 10 savaičių Naujorke buvo 172 atsitikimų Encephalitis lethargicae su 40 mirimų. Per visus 1919 m. buvo tik 164 atsitikimai su 43 mirimais. (M. m. W. № 24).

⋈ Bavaruose nuo 1839 m. iki 1917 m. 100-ui gimusių mergaičių išpuldavo nuo 105,1 (1854 — 55 m.) iki 107,2 (1876 m.) berniukų. Tuo tarpu 1918 m. 100-ui gimusių mergaičių išpuola 108,7 berniukai, o 1919 m.—108,3 berniukai. Taigi ir čia pestebiame seną apsireiškimą, kad po didelių karų daugiau gema berniukų, nekaip mergaičių. (M. m. W. № 22).

⋈ Visuotino brangumo dėliai Paryžiuje gydytojų honoraras tapo dvigubai pakeltas, o Montpellier'o mieste net trigubai, taip kad ten vienas gydytojo praktiko (nespecialisto) vizitas pas gydytoją atseina 15 fr., sekmadieniais ir šventadieniais 30 fr. Gydytojo vizitas pas ligonį atseina 30 fr., o naktį 50 fr. Prie to dar pridedama už kelionę 3 fr. nuo kilometro. (D. m. W. № 24).

KRONIKA.

× **Lietuvos gydytojams.** Vykindami Medicinos sekcijos prie Lietuvių Mokslo Draugijos suvažiavimo ir Kauno Medicinos Draugijos bendrą nutarimą, šiuomi šaukiame pirmąjį Lietuvos gydytojų suvažiavimą Kaune š. m. rugsėjo m. 1—3 d. Lietuvos opiausiems sveikatos ir gydytojų profesijos reikalams apsvarstyti. Suvažiavimo programiniai klausimai:

1) Lietuvos sveikatos reikalų tvarkymas:
   a) Centrinė sanitarinės valdžios organizacija.
   b) Periferinė „ „ „
2) Ligoninių steigimas ir tvarkymas.
3) Medicinos pagalbos teikimas.
4) Felčeriai. Šundaktariai.
5) Vaistų teikimas.
6) Priemonės sanitarinei Lietuvos padėčiai pagerinti:
   a) Kova su limpamosiomis ligomis;
   b) „ „ lities ligomis;
   c) „ „ tuberkuliozu;
   č) „ „ trachoma;
   d) Lietuvos gyven. skaičiaus mažėjimas ir kova su tuo.
7) Medicinos žinių populiarizacija:
8) Medicinos laikraščio reikalai.
9) Aukštųjų kursų medicinos skyriaus reikalai.
10) Lietuvos kurortų klausimas.
11) Karo laiko patyrimai medicinos ir sanitarijos srityj.
12) Bendri veterinarijos ir medicinos klausimai.
13) Gydytojų darbų taksos klausimas.
14) Profesinė gydytojų organizacija.
15) Mokslo pranešimai.
16) Pranešimai iš vietų.
17) Sumanymai.

Nurodytais programiniais klausimais, ir organizaciniais, ir mokslo, kviečiami pranešėjai.

Organizacinė komisija, laukdama gausingo gydytojų suvažiavimo, prašo pranešti jai iki š. m. rugpiučio 20 d.:

1) Kas ir kokiu klausimu laikys pranešimą;

2) Kas mano atvykti į suvažiavimą, kad galėtų iš anksto parūpinti butų. Suvažiavimo pradžia įvyks š. m. rugsėjo 1 d. 5 val. po pietų „Saulės“ gimnazijos rumuose (Laisvės Alėja, Totorių gatvės kampas).

Visais suvažiavimo reikalais prašome kreiptis į Igienos Institutą Kaune Elgėtyno g. № 2, į Instit. vedėją d-rą Nasvytį.

Organizacinė komisija: *D-ras J. Staugaitis.*
D-ras M. Nasvytis.
D-ras K. Grinius.

× Valstybinio Igienos Instituto direktoris Dr. M. Nasvytis praneša mums, kad paskutiniuoju laiku žymiai einąs didyn pozitinguju rezultatu procentas ir bendras skaičius, tyrinėjant kraują Wassermann'u, kas reiškiąs gyventojų sifilizacijos didinimąsi.

× Per gegužės ir birželio mėn. Kauno ligoninėje padaryta 100 operacijų. Iš jų: laparotomijų 11, kylų operacijų 10, kaulų operacijų 28.

× Kauno Medicinos Draugijos knygynui paskutiniuoju laiku paaukojo: Dr. Jurgis Blinstrubis 9 t., Dr. J. Blažys 29 t., Dr. A. Biržiška 21 t. 11 laikraščių. Visiems aukotojams Valdyba taria šindingą ačiu.

× Centralinis Valdžios Vaistų Sandėlis Kaune, norėdamas palengvinti gydytojams ir ligoninių vedėjams įgyti instrumentų ir visų gydymui ir ligoninėms reikalingų daiktų, susitarė su medicinos instrumetų fabriku J. Thamm Berlyne (N W 6, Karlstr. 14), kad minėtoji firma ypatingai prieinamomis kainomis ir greitai tuos daiktus pristatinėtų. Užprašymai galima siųsti į C. V. V. Sandėlį, kurs juos toliau į Berlyną pergabena. Katalogai ir kainoraščiai guli C. V. V. Sandėlyje.

× Aukštųjų kursų medicinos skyriaus paskutiniojo kurso klausytojai birželio m. 15 d. padarė ekskursiją į Psichiatrijos ligoninę Tauragėje. Per ištisą savaitę kasdien lankydami ligonius kursininkai turėjo progos susipažinti su 46 ligoninėje rastais ligoniais ir paskiau dar su 4 naujai įstojusiais. Ligoninės vedėjas Dr. J. Blažys padarė kursininkams paskaitų 20 valandų. Kursininkai ekskursija visiškai patenkinti. Ligoninės rumai padarę sunkų įspūdį. Dar piktesnį įspudį padariusi intendantūra, kuri laikanti užėmusi ligoninėje visus pašalius.

× **Personalia.** Sugryžo į Lietuvą Dr. J. Polujanskis (kilimo iš Rozalimo), ilgus metus dirbęs Rusuose prieš karą. — Sugryžo iš Rusų Dr. J. Mikelėnas, buvęs karo metu Lietuvių sanatorijos vedėju Jaltoje (Krime).

× Pamokos naujos pribuvėjų (akušerių) grupės prasidės š. m. rugpiūčio m. 16 d. prie Kauno ligoninės. Mokslas tęsis ligi 1920 m. liepos mėn. Baigiusios ir išlaikiusios kvotimus gaus pribuvėjų pažymėjimus. Priimamos moterys ir merginos, turinčios ne mažiau 18 metų ir išėjusios 2 klasių mokyklą arba jos kursą. Neturinčios atatinkamo mokyklos pažymėjimo, galės buti priimtos į kursus, jei turės tiek bendro išsilavinimo, kad galėtų kursais naudotis, jei mokės pakankamai aritmetikos ir galės užsirašinėti pamokas. Už mokslą kursų lankytojos įneša 300 auksinų. Mokinių skaičius aprėžtas. Prie

prašymo reikia pridėti mokslo baigimo pažymėjimą ir markę atsakymui. Prašymus siųsti ligi rugpiūčio 1 d. Pribuvejų Kursų Vedėjui Dr. Mažyliui, Kauno Ligoninė, Viešoji aikštė, Kaunas. Senosios pribuvėjų grupės kursas baigiasi Kalėdoms.

× **Sporto Sąjunga** įsisteigė 1919 m. gegužės m. d-ro Sližio inicityva. Jau tais pačiais metais buvo organizuota launteniso, lengvosios atletikos, futbolo klubai ir jaktklubas. Kaikurie klubai, pavyzd. futbolo, suorganizuoti gerai ir turi gerų sportininkų. Buvo surengta pora viešų pasirodymų. Žiemos metu turėjo čiuožykles. Steigiama skyriai provincijoj. pav. Šiauliuose, Ukmergėj ir kt. Reikia pažymėti, kad kūno lavinimas pas mus labai apleistas. Be materialinių aplinkybių darbą trukdo taip pat gerų instruktorių stoka.

Renkama medžiaga gimnazijų vadovėliams sporto srity.

× **Šiais metais Kaune įsikūrė Gamtos Tyrimo Stotis,** kurios tikslas sudaryti centralinę įstaigą, kuri rinktų žinių apie Lietuvos gamtą, informuotų visuomenę ir duotų jai praktikos nurodymų šiuo klausimu.

Tuo tarpu Gamtos Tyr. Stoty yra:

1. Kauno apylinkės paukščių rinkinys apie 200 egz.,
2. Vabzdžiu kolekcija,
3. Gyvulių palyginamosios anatomijos rinkinys,
4. Palyginamosios vabzdžių anatomijos rinkinys.
5. Botanikos rinkinys.

Tyrinėjama smulkioji vandenų gyvūnija. Ruošiamas biologinis gyvūnų rinkinys tokiose apystovose, kokiose jie gyvena. Medžiagos jau daug surinkta. Netrukus prasidės pritaikinamosios enotomologijos tyrimai. Šimet buvo paroda ir manoma jos kasmet daryti, mūsų moksleivijai su savojo krašto augmenija ir gyvūnija supažindinti. Kam įdomu savo krašto gamta, gali kiekvieną dieną lankytis Stoty, naudotis nurodymais, patarimais, įrankiais ir literatūra. Gamtos Stoty darbuojasi du asmeniu. Gamtos Stoties vadovas yra p. Ivanauskas.

× **Žinios apie dėmėtosios šiltinės ir raupų epidemiją gegužės m. š. m.** Dėmėtąja šiltine susirgo 763, mirė 71. (9, 3%); reikia pažymėti, kad didžiausias sergančiųjų skaičius buvo Telšių apskr. 209, (14 †).

Raupais susirgo 166, mirė 35 (20%); daugiausia Šiaulių apskr. — 46, Biržų — 25 Telšių — 15, Kauno — 10.

× **Žinios apie limpamasias ligas nuo sausio 1 d. iki birželio 1 d. 1920 metų.** Vidurių šiltine sergančiųjų įregistruota daugiausia sausio m.—210; geguž. mėn. sumažėjo iki 72. Daugiausia išsiplėtusi yra ši liga Kėdainių, Vilkaviškio ir Kauno apskr.

Gryžtamąja šiltine sergančiųjų įregistruota sausio m.

148, tolimesniais mėnesiais žymiai sumažėjo: geguž. m. — 57; daugiausia sirgo Ukmergės, ir Kedainių apskrityse.

Skarlatina sirgo daugiausia sausio m. — 134; vasario ir kovo mėn. sergančiųjų skaičius sumažėjo, o balandžio ir Gegužės m. vėl pakilo iki 110; didžiausias mirtingumas — kovo mėn. — 17%.

Smaugų (difterijos) įregistruota sausio m. 45 susirgimai; tolimesniais mėnesiais apie 25 ligonius per mėnesį; mirtingumas — 15% — 20%.

Kraulige (dysenteria) balandžio mėn. susirgo 8, iš jų Kauno ligoninėj gydėsi 7, gegužės m. — 7 (Utenos, Telšių ir Vilkaviškio apskrityse).

Cerebrospinaliniu meningitu vasario m. susirgo 3—Šiauliuose; Kovo m. — 8 iš jų 4 — Šiauliuose; ir 2 Panevėžyj; balandžio m. 9, iš jų 6 Panevėžy; Gegužės mėn. 14, iš jų 5 Šiauliuose, 3 Panevėžy.

Iš šių statistikos žinių aiškiai matome, kaip menkai yra vedama limpamųjų ligų registracija mūsų šalyj. Del gydytojų stokos daug ligonių serga ir miršta be gydytojo. Mūsų gydytojai, ypač laisvai praktikuojantieji, atsisako registruoti ligonius. Yra ir apskrities gydytojų, kurie Sveikatos Departamentui visai neatsiunčia žinių apie limpamasias ligas. Reiktų kiek rimčiau į tą klausimą pažiūrėti. *Dr. Tumėnienė.*

× **Sveikatos Departamento žiniomis gimimų ir mirimų skaičius 1919 m. apskrityse buvo šis:**

1.	Alytaus apskr.	gimė	1733,	mirė 1891.
2.	Kauno „	„	3609,	„ 5176.
3.	Marampolės	„	1843,	„ 1798.
4.	Mažeikių	„	1928,	„ 2308.
5.	Pasvalio	„	3141,	„ 3132.
6.	Panevėžio	„	2986,	„ 4885.
7.	Raseinių	„	2209,	„ 3061.
8.	Rokiškio	„	1776,	„ 2488.
9.	Šakių	„	1217,	„ 1326.
10.	Šiaulių	„	3303,	„ 4509.
11.	Telšių	„	1966,	„ 2943.
12.	Utenos	„	1241,	„ 2151.

Mirė Dr. B. JANULIS Rusuose dėmėtąja šiltine, baigęs Maskvos universitą 1917 m. (Laisvė. 1920. VI. 18).

Dr. Jonas SPUDULIS, Tauragės apskrities gydytojas, Tauragėje š.m. liepos m. 6d. dėmėtąja šiltine.